

Kapitola 3

Evropský rozměr české zahraniční politiky

Vít Beneš, Mats Braun

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Během roku 2009 se čeští politici vyslovovali k otázkám týkajícím se budoucnosti Evropy primárně v souvislosti s ratifikací *Lisabonské smlouvy*. V rámci této diskuse o smlouvě proběhly během února a dubna mj. debaty v obou komorách Parlamentu ČR. Čeští politici měli také příležitost vyjádřit se k budoucnosti Evropy na půdě Evropského parlamentu, ať už díky předsednictví (prezident Václav Klaus a premiér Mirek Topolánek) či v souvislosti s výročím pádu komunismu (exprezident Václav Havel). Debata o budoucnosti EU byla nejintenzivnější na jaře, kdy parlament řešil otázku ratifikace *Lisabonské smlouvy* v průběhu českého předsednictví v Radě EU. Na podzim dominoval evropské agendě do značné míry prezident Klaus, kdy se spekulovalo o tom, zda ratifikuje či neratifikuje *Lisabonskou smlouvu*.

V předchozích letech jsme považovali za hlavní aktéry diskuse o dalším směřování EU pět parlamentních politických stran. Ačkoli jsou i nadále politické strany hlavními aktéry, je v roce 2009 patrná jistá změna. Především rozštěpení ODS vede k tomu, že je problematické mluvit o stranách jako o jediných relevantních aktérech v evropských otázkách. Vývoj v ODS ukazuje také na význam prezidenta Klause v politické debatě o EU. V průběhu roku 2009, před volbami do Evropského parlamentu, vzniklo několik nových politických subjektů, které se na evropské otázky primárně soustředily. Tyto subjekty byly buď euroskeptické, jako Strana svobodných občanů, Libertas.cz a Suverenita, nebo proevropské, jako Evropská demokratická strana. Ačkoli výše zmíněné subjekty neměly na širší debatu o Evropské unii velký vliv, mohly ovlivnit diskusi o dílčích otázkách souvisejících s evropskou integrací. Například Suverenita poměrně razantně vstoupila do diskuse o Benešových dekretech v souvislosti s ratifikací *Lisabonské smlouvy*. Následující část vychází do velké míry z politické debaty o ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. V prezentaci analýzy rozlišujeme mezi diskusí o směřování EU a směřování ČR v EU.

Směřování EU

Diskuse o budoucnosti Evropské unie, která se konala v roce 2009, se týkala zejména ratifikace či neratifikace *Lisabonské smlouvy*. Při bližším pohledu na tuto debatu však lze nalézt i jádro představ českých zastupitelů o budoucnosti Evropské unie. Tyto představy je možné rozdělit do tří tematických oblastí: vize o budoucím institucionálním uspořádání EU, o hlavních úkolech EU a o roli Evropské unie ve světě.

Spor o budoucí uspořádání EU se tradičně soustřeďuje na otázku, zda by se EU měla rozvíjet supranacionálním, nebo mezivládním směrem. Během roku 2009 se diskuse proměnila v tom smyslu, že se rozhořel spor i mezi pragmatickými a ortodoxními zastánci mezivládního modelu. Základní rozdíl mezi supranacionálním a mezivládním modelem je však i nadále zřetelný v rozdílných postojích českých zákonodárců. Na straně jedné stojí zástupci ODS a KSČM¹ a prezident Klaus,² kteří se domnívají, že pouze mezivládní EU založená na konsenzu může být demokratická, a proto odmítají posilování pravomocí Evropského parlamentu širší aplikaci hlasování kvalifikovanou většinou v Radě EU. Naopak zástupci ostatních parlamentních stran společně s exprezidentem Václavem Havlem zastávají názor, že jedním ze způsobů, jak odstranit demokratický deficit EU, je posilování role parlamentu, buď v souladu s *Lisabonskou smlouvou*, nebo i nad její rámec.

Pro odpůrce posilování Evropského parlamentu je charakteristické odmítání jakéhokoli oslabení národních států, protože pouze skrze národní státy lze zajistit demokratičnost EU. Tehdejší premiér Topolánek v Poslanecké sněmovně při debatě k *Lisabonské smlouvě* vyjádřil toto stanovisko následujícím způsobem:

„Odmítáme proces oslabování národních států, posilování centra, odmítáme tendence k posilování a zapouzdřování Evropské unie. My naopak chceme Evropskou unii, která se bude dále rozšiřovat, která bude prostorem svobody, prosperity, taky bezpečnosti, někteří říkají solidarity. My chceme Evropu flexibilní, svobodnou a otevřenou.“

Během roku 2009 se ukázalo, že se část mezivládního tábora stala pragmatictější. Spor pragmatických s ortodoxními zastánci mezivládního modelu proběhl uvnitř ODS, kde pragmatici, jako Topolánek a Vondra, byli ochotni obhajovat *Lisabonskou smlouvu*, jiní členové a bývalí členové ODS, jako Klaus a Tlustý, smlouvu zcela odmítli. Vystoupení Mirka Topolánka v Senátu a v Poslanecké sněmovně před hlasováním o *Lisabonské smlouvě* reprezentují pragmatický přístup, podle kterého je např. rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou v Radě (a odbourávání veta národních států) vnímáno jako něco negativního, ale nikoli zásadního. Odpůrci smlouvy, např. Vlastimil Tlustý ve stejné debatě, naopak považovali tento bod za zásadní.³

Bylo by však předčasné tvrdit, že v ODS došlo k nějakému zásadnímu přehodnocení jejího dosavadního eurorealistického postoje. Během předsednictví a vlády Topolánkovy trojkoaliční vlády sice ODS zaujala vůči EU vstřícnější postoj, ale na druhou stranu se společně s britskými konzervativci, polskou stranou Právo a spravedlnost a s několika dalšími stranami podílela na vzniku nové euroskeptické frakce v Evropském parlamentu, nazvané Evropští konzervativci a reformisté (ECR).

Podle obhájců *Lisabonské smlouvy* je smlouva důležitým krokem správným směrem, nicméně ve skutečnosti v průběhu roku 2009 příliš pozornosti otázkám budou-

cího uspořádání EU nevěnovali. Smlouva byla často obhajována argumentem, že zlepšuje efektivitu EU.⁴ Tento argument vede k otázce, proč je efektivní EU potřebná, a tedy na kterých úkolech by EU měla pracovat. Strana zelených v tomto kontextu mluví především o nutnosti prohlubovat spolupráci, aby bylo možné řešit ekologické otázky. ČSSD a KDU-ČSL často chápou Evropskou unii jako určitou obranu před nežádoucími ekonomickými důsledky globalizace. Lubomír Zaorálek (ČSSD) např. toto téma spojil s globální ekonomickou krizí a shrnul: *„Lisabonská smlouva je vlastně jenom krůček k tomu, abychom v Evropě měli právě pro čas krize silný leadership, silné vedení. Evropa potřebuje silné vedení.“* Představitelé ODS zdůrazňují, že smysl EU je v posilování jejích původních hodnot, tj. čtyř svobod (pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu). Právě posilování těchto čtyř svobod a zvýšení konkurenceschopnosti EU je pro ODS lepším řešením ekonomické krize v EU.⁵

Na problematiku budoucí role EU ve světě mají politické elity ČR podobné názory. Zaprvé, v otázce rozšiřování EU panuje v ČR víceméně politický konsenzus o tom, že by se Unie měla dále rozšiřovat.⁶ Během roku 2009 bylo rozšiřování EU používáno také jako argument pro ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. Obhájci smlouvy se domnívali, že bez *Lisabonské smlouvy* by další rozšíření EU nebylo prosaditelné. Zadruhé, velká část českých aktérů má také podobné názory na nutnost silné Unie v jednáních s Ruskem, zejména v otázkách energetické bezpečnosti.

Směřování České republiky v EU

Diskuse o budoucím směřování ČR v EU byla do velké míry součástí diskuse o ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. Nejradikálnější výklad významu *Lisabonské smlouvy* prezentoval prezident Klaus tvrzením, že smlouva znamená konec ČR jako suverénního státu.⁷ Prezident Klaus také vybojoval tzv. výjimku z Listiny základních práv. Obavy o budoucnosti Benešových dekretů však neměl pouze prezident, dekrety byly také součástí diskuse o *Lisabonské smlouvě* v obou komorách Parlamentu ČR. Jana Bobošíková se stranou Suverenita získala ve volbách do Evropského parlamentu 4,26 %⁸ díky kampani založené na obavách z revize Benešových dekretů.⁹ Suverenita nebyla jedinou stranou, která se profilovala na tématu obrany Benešových dekretů, ale dokázala díky mediálním zkušenostem Bobošíkové z celé diskuse nejvíce získat.

Většina politických stran však zastávala názor, že *Lisabonská smlouva* ve svém důsledku platnost Benešových dekretů neohrozí. Přesto Poslanecká sněmovna považovala za nutné přijmout usnesení sněmovny k Listině základních práv Evropské unie (viz část této kapitoly věnovaná aktérům), což jenom dokládá, že obavy ze sudetoněmeckých majetkových požadavků tvoří i nadále důležitou součást české diskuse o EU.¹⁰

Politická scéna věnovala hodně pozornosti oslabení váhy ČR v rozhodovacích mechanismech EU a jeho přijatelnosti z hlediska zájmů ČR. Postoje politických aktérů k této otázce závisí na tom, do jaké míry považují formální hlasovací sílu státu v EU za důležitý faktor pro realizaci národních zájmů (viz výše). Odpůrci *Lisabonské smlouvy* varovali, že *„...nebude trvat dlouho, kdy budeme poprvé na základě Lisabonské smlouvy řádně a demokraticky v zájmu Evropy přehlasováni“*.¹¹ Jak tato citace ukazuje, odpůrci *Lisabonské smlouvy* pochybují o tom, že by mohl existovat nějaký

společný evropský zájem, který je také v zájmu ČR. Tato představa souvisí s tradičním pohledem ODS na evropskou spolupráci, podle kterého EU představuje „kolbiště zájmů“,¹² na němž je pro každý stát charakteristická snaha protlačit svoje vlastní zájmy.

Rádi bychom zde zdůraznili dva aspekty, které charakterizovaly českou debatu o ratifikaci *Lisabonské smlouvy* v roce 2009. Zaprvé, spory o ratifikaci smlouvy neměly povahu „pouhých“ ideových a politických konfliktů o směřování ČR v EU (jak tomu bylo v roce 2008), ale dotýkaly se klíčových otázek ústavního pořádku ČR. Prezidentovo oddalování podpisu *Lisabonské smlouvy* poté, co ji odsouhlasil parlament, vyvolalo nevoli zákonodárců napříč politickým spektrem. Prezident byl předsedou Senátu Přemyslem Sobotkou (ODS) kritizován za zpochybňování role parlamentu jakožto pilíře zastupitelské parlamentní demokracie,¹³ zazněla i hrozba žaloby za vlastizradu¹⁴ a návrhy na omezení pravomocí prezidenta (blíže viz část této kapitoly věnovaná aktérům). Naopak prezident Klaus označil ratifikaci smlouvy za historické „selhání významné části našich politických elit“,¹⁵ srovnatelné s nejtragičtějším okamžiky české národní historie.¹⁶

Zadruhé, z debaty postupně vymizely substantivní argumenty, týkající se institucionálního uspořádání EU, naopak v mnohem větší míře vytanula typicky česká témata a obavy. Odpůrci i zastánci ratifikace *Lisabonské smlouvy* neváhali ve své argumentaci využít obav části veřejnosti a politických elit z geopolitické expanze Ruska a strach ze zudetských Němců (tedy latentní strach z Německa).

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

V následující části se soustředíme na vládní agendu a politiku v podobě, v jaké byla nakonec realizována. Jestliže předchozí část shrnula ideová východiska politických aktérů, týkající se směřování EU a české zahraniční politiky v rámci EU, potom následující text představuje reálnou podobu evropské dimenze české zahraniční politiky tak, jak byla naplňována v kontextu vnějších a vnitropolitických omezení a vlivů.

České předsednictví EU – celkový pohled

V roce 2009 bylo tou nejdůležitější zahraničněpolitickou událostí předsednictví ČR v Radě EU. Jak je zřejmé z předchozích vydání této publikace (2008, 2009), česká státní správa věnovala českému předsednictví s předstihem velkou pozornost. Jakkoli mohlo být předsednictví ČR v Radě EU vnímáno českou veřejností jako spíše nedůležité,¹⁷ česká vláda (především její administrativní aparát) a ta část politických elit, která byla za výkon předsednictví odpovědná, mu přikládaly velký význam. Předsednické priority vypracovávala vláda premiéra Topolánka, jež se i přes určitou nestabilitu na české politické scéně sebevědomě zhostila předsednické role na počátku roku 2009.

Podobně jako na domácí politické scéně, i v evropském kontextu poutalo české předsednictví v Radě EU značnou pozornost, byť z odlišných důvodů. Přestože vnější kontext české zahraniční politiky není předmětem naší analýzy, považujeme za důle-

žitě se zmínit, že ČR se ujímala předsednického žezla v atmosféře negativních očekávání, která vyplývala z pověsti ČR jakožto nového (a tedy potenciálně nezkušeného) členského státu, který je navíc vnímán jako euroskeptický (se silně euroskeptickým prezidentem, váhajícím s ratifikací *Lisabonské smlouvy* – viz níže). O evropském kontextu se zmiňujeme i z toho důvodu, že sama vláda si od předsednictví slibovala splnění dvou navzájem propojených cílů: kriticky, avšak konstruktivně přispět do zásadních evropských debat a zlepšit renomé ČR.

Samo předsednictví bylo zahájeno s poměrně ambiciózními prioritami,¹⁸ které odrážely liberálně-konzervativní zabarvení tehdejší vlády a již zmíněné ambice vnést do evropské debaty příspěvek opírající se o českou zkušenost. Podobně jako kterýkoli jiný předsednický stát byla i ČR nucena přehodnotit svoje původní ambice v kontextu bezprostředních událostí a vnějších krizí (především konflikt v Gaze, přerušení dodávek plynu z Ruska, globální finanční a hospodářská krize). Tuto proměnu agendy v jednotlivých prioritních oblastech se pokusíme zachytit v následujících odstavcích.

Kromě vnějších krizí byl průběh předsednictví nečekaně narušen i krizí vnitřní. 24. března vyjádřila Poslanecká sněmovna PČR nedůvěru koaliční vládě ODS, KDU--ČSL a Strany zelených. Následovalo relativně krátké období hledání, kdo ponese politickou odpovědnost za české předsednictví v Radě EU. Události nakonec vyústily v sestavení úřednické vlády, vedené Janem Fischerem, dosavadním předsedou Českého statistického úřadu. Členy kabinetu nominovaly a vládě důvěru vyslovily ODS, ČSSD a Strana zelených.

Vzhledem k tomu, že tíha přípravy a realizace agendy českého předsednictví ležela na státní správě jako celku, každodenní chod předsednictví příliš narušen nebyl. Naopak negativní důsledky pádu vlády jsme zaznamenali na úrovni politické a mediální.

České předsednictví EU – ekonomika

Jak napovídá motto českého předsednictví, ČR usilovala v oblasti ekonomiky o odstraňování bariér, které dosud brání plnému využití všech svobod, zejména svobody pohybu pracovních sil a služeb, jakož i „mimořádně slibného pohybu znalostí“.¹⁹ Toto zaměření odráží jednak ideová východiska středopravé vlády M. Topolánka, která měla na starosti přípravu a realizaci CZ PRES, jednak pozici ČR jako malé a otevřené ekonomiky. V neposlední řadě se v důrazu na liberalizaci zrcadlí snaha ČR jakožto nového člena odbourat přetrvávající omezení pohybu pracovních sil – pozůstatek přístupových jednání o vstupu ČR do EU.

Česká republika však byla vnějšími okolnostmi přinucena hrát namísto motoru v další liberalizaci vnitřního trhu roli brzdy, která brání v pohybu směrem k protekcionismu a k větší regulaci hospodářského života. Prohlubující se finanční a hospodářská krize se projevila i ve finálních prioritách českého předsednictví.

Jakožto obránce dosaženého statu quo se české předsednictví soustředilo na korigování (z pohledu české vlády) nežádoucích protekcionistických tendencí spíše než na aktivní formulaci konkrétních opatření pro boj s finanční a hospodářskou krizí. Například když byla na popud Francie a Německa svolána neformální Evropská rada kvůli boji proti finanční krizi, zasadilo se české předsednictví o to, aby byla na summitu odsouzena protekcionistická opatření jako nežádoucí a aby byla vyzdvížena potřeba

dodržování pravidel jednotného trhu a férové hospodářské soutěže. Přestože vrcholní představitelé Topolánkovy vlády pozitivně hodnotí schopnost (malé) ČR postavit se velkým hráčům (Francie),²⁰ udržet status quo a zabránit šíření protekcionistických a regulačních zásahů do evropské ekonomiky, evropští politici a média mnohdy kritizovali tuto strategii jako příliš pasivní.

České předsednictví EU – energetika

Prioritní oblast energetiky je možné považovat za úspěch českého předsednictví. Vnější okolnosti i politické klima uvnitř EU umožnily české vládě artikulovat a do značné míry i naplnit její původní plány a ideové cíle v oblasti energetiky.

Na počátku roku muselo české předsednictví čelit dalšímu dějství „plynové krize“ – přerušeni dodávek plynu z Ruska na Ukrajinu, které tentokrát tvrdě postihlo i další státy včetně členů EU (výpadek dodávek pocítily nejsilněji východoevropské a balkánské země). Česká diplomacie v čele s premiérem reagovala (po krátkém zaváhání) horečnou kyvadlovou diplomacií mezi Kyjevem a Moskvou. Po českém zprostředkování byla mezi Ukrajinou a Ruskem na druhý pokus podepsána dohoda o monitorování průtoku plynu (12. ledna) a o několik dní později i dohoda o obnovení dodávek plynu do Evropy (19. ledna).

České předsednictví dosáhlo nezanedbatelného pokroku v oblasti liberalizace vnitřního trhu s plynem a elektřinou. Předsednictví završilo jednání o tzv. třetím liberalizačním balíčku, jenž obsahuje dvě směrnice a tři nařízení v oblasti elektřiny a plynu. Podle finálního textu budou mít jednotlivé členské státy volnou ruku při výběru jednoho ze tří způsobů liberalizace trhu s plynem a elektřinou (jedné ze tří variant oddělení výroby energií od jejich distribuce).²¹ Součástí balíčku je zřízení Agentury pro spolupráci energetických regulátorů (ACER), kde bylo dosaženo kompromisu v otázce rozdělení pravomocí mezi ACER a národními regulačními orgány.²²

Nicméně pohled do médií a do opakovaně artikulovaných politických priorit českého předsednictví nám ukáže, že pod pojmem „energetická politika“ chápali čeští politici v první řadě (vnější) energetickou bezpečnost spíše než téma vnitřního trhu a jeho liberalizace. Zároveň můžeme konstatovat, že česká ambice dosáhnout vnější energetické bezpečnosti se zredukovala na vyvázání EU ze surovinové závislosti na Rusku, která má podle českých představitelů neblahé geopolitické a ideové implikace. Na úrovni praktické politiky se tato „východní dimenze energetické (geo)politiky“ projevila především v úspěšné resuscitaci skomírajícího projektu Nabucco, který byl za účasti zaangażovaných států oficiálně odstartován na summitu, s poetickým přídomkem „nová hedvábná stezka“, 8. května.²³

Jakkoli je zdrojem českých obav z Ruska (a ze závislosti na něm) ryze střeoevropský pocit geopolitické nejistoty a strach z obnovení ruského impéria, myšlenka společné energetické politiky a nezávislosti na dodávkách z Ruska dobře rezonovala mezi evropskými politickými elitami, think-tanky a médií. První příčinou byla bezesporu již zmíněná „plynová krize“, která dodala argumentům českého předsednictví váhu (přestože krizí nebylo vinno pouze Rusko). Dále, v kontextu (diplomaticky řečeno) „neohrabané“ velmocenské politiky Moskvy v jejím okolí bylo pro evropské politiky (např. z Německa a dalších zemí) obtížné obhajovat užší spolupráci s Rus-

kem. V neposlední řadě se zdá, že snaha českého předsednictví o ustavení společné energetické politiky a prosazování jednotné a sebevědomé politiky EU vůči Rusku dobře zapadly do evropského politického hlavního proudu, který usiluje o prohloubení evropské integrace a o posílení EU jakožto mezinárodněpolitického aktéra.

I přes euroskepticismus vládní ODS prosazovala vláda premiéra Topolánka v oblasti energetiky veskrze prointegrační politiku, směřující k ustavení nové společné politiky. Ve stejném duchu můžeme vnímat snahu českého předsednictví o jednotný a sebevědomý postoj EU k Rusku jako specifický příspěvek českých „eurorealistů“ k budování EU coby globálního aktéra s jednotnou zahraniční politikou.

České předsednictví EU – Evropa ve světě

Vnější okolnosti a politická situace v Evropské unii neumožňovaly plnou realizaci českých záměrů v prioritní oblasti „Evropa ve světě“. V oblasti vnějších vztahů EU kladla středoprávní vláda Mirka Topolánka velký důraz na posílení transatlantické vazby, pokrok v otázce rozšiřování EU a v neposlední řadě i na posílení východní dimenze evropské politiky sousedství.²⁴ Co se transatlantické vazby týče, její další rozvoj narazil na bariéru v podobě nekompatibility ideových východisek české vlády na jedné straně a nové americké administrativy Baracka Obamy na straně druhé. Tento nesoulad se projevil jak v oblasti ekonomiky (stačí jen zmínit odlišný pohled na řešení finanční krize, který poněkud nešťastně obnažil premiér Topolánek na půdě Evropského parlamentu),²⁵ tak v oblasti bezpečnosti (americké přehodnocení plánů na výstavbu protiraketové obrany ve střední Evropě a navázání rozhovorů s Ruskem o jaderném odzbrojení). V této souvislosti se nabízí otázka, zda je pro českou pravici vhodné používat označení „atlantisté“ či „proamerický“. Ukazuje se totiž, že představitelé českých pravicových stran splňují naši definici atlantismu („*dbají, aby česká zahraniční politika nebyla v konfliktu s americkou zahraniční politikou*“),²⁶ pouze pokud jsou ideová východiska a zahraničněpolitické cíle americké administrativy v souladu s jejich vlastním liberálně-konzervativním přesvědčením.

Ideová východiska a dlouhodobé zahraničněpolitické priority české vlády se promítly i do výkonu českého předsednictví ve vztahu ke konfliktu v Gaze v první polovině ledna. České předsednictví se pokusilo zprostředkovat jménem EU příměří mezi Hamásem a Izraelem vysláním mise, které se kromě ministra zahraničních věcí Schwarzenberga účastnili i vrcholní představitelé unijních institucí a ministři zahraničních věcí Francie a Švédska. Snaha českého předsednictví byla nicméně zastíněna paralelní cestou francouzského prezidenta Sarkozyho na Blízký východ. Zprostředkovatelská a mediační role českého předsednictví byla oslabena i neskrývaně proizraelským postojem českých představitelů. Ministr Schwarzenberg označil za hlavního viníka konfliktu v Gaze hnutí Hamás,²⁷ mluvčí premiéra v široce medializovaném prohlášení popsal kroky Izraele jako defenzivní politiku.²⁸ V době, kdy evropská politická scéna vyjadřovala svoje pochyby o izraelském zásahu v Gaze, trvala Česká republika na naplnění svého původního cíle: posílení vztahů mezi Izraelem a EU.²⁹

I v případě priority rozšiřování EU čelilo české předsednictví (dle očekávání) nepříznivé politické náladě uvnitř EU a nakonec i (nečekaně) krizi v podobě slovinského zablokování přístupových rozhovorů s Chorvatskem. Proti situaci v jiných prioritních

oblastech se české předsednictví chovalo váhavě, za každou cenu si zachovávalo svoji neustrannost a zdrželo se jakýchkoli kontroverzních vyjádření.³⁰ Slovinské zablokování přístupových jednání v důsledku vyostření letitého slovinsko-chorvatského sporu o námořní hranici v Piranském zálivu bylo nakonec českým předsednictvím označeno za čistě bilaterální záležitost³¹ a role mediátora byla přenechána komisaři pro rozšiřování EU. Pokrok v oblasti rozšiřování EU se omezil na přijetí přihlášky ke členství od Albánie, černohorská přihláška byla dána k posouzení Evropské komisi a byla otevřena jedna přístupová kapitola v jednáních s Tureckem.

Teprve u tématu vztahu k východní Evropě bychom mohli říci, že se vládě podařilo naplnit své vlastní politické cíle a očekávání, se kterými do předsednictví šla. Velkým úspěchem předsednictví bylo schválení návrhu na vytvoření Východního partnerství během jarního summitu Evropské rady. Partnerství, které si klade za cíl posilovat spolupráci se šesti státy bývalého Sovětského svazu, bylo oficiálně zahájeno na summitu 7. května v Praze, který byl nicméně poznamenán neúčastí představitelů některých velkých členských států. Pro úspěch Východního partnerství bylo klíčové, že se tento návrh objevil v agendě EU ještě před zahájením předsednictví a nikoli jako česká iniciativa.³²

Ratifikace Lisabonské smlouvy

Téma ratifikace *Lisabonské smlouvy* se prolíná všemi částmi této kapitoly. V diskusi o ratifikaci smlouvy se profilují východiska a postoje jednotlivých politických hráčů ke směřování EU a ke směřování ČR v EU (viz část této kapitoly věnované východiskům a politickému kontextu). Ratifikace *Lisabonské smlouvy* ovlivnila i způsob zapojení jednotlivých aktérů do tvorby české politiky vůči EU: přijetí zákona o tzv. vázaném mandátu (blíže viz část této kapitoly věnované aktérům) vedlo k mírnému posílení Parlamentu ČR ve vztahu k vládě.³³ V této části budeme analyzovat ratifikaci *Lisabonské smlouvy* jakožto součást agendy evropské dimenze zahraniční politiky ČR.

V roce 2008 vyjadřovali někteří představitelé politické elity a médií obavu, že zpoždění v ratifikaci *Lisabonské smlouvy* bude mít negativní dopad na nadcházející české předsednictví v Radě EU. Ale při zpětném pohledu se ukazuje, že zpoždění v ratifikaci nemělo bezprostřední a hmatatelný dopad na výkon českého předsednictví v první polovině roku. Česká republika (především Úřad vlády ČR a premiér – viz níže) se dokonce ve spolupráci se sekretariátem Rady EU aktivně podílela na vyjednání „irských záruk“, které otevřely cestu k druhému irskému referendu o *Lisabonské smlouvě*. Irsko získalo záruky v podobě „vysvětlujících ujištění“ stran rodiny, práva na život a vzdělání. Přijaté garance národní svrchovanosti v oblasti daní a neutrality se potom týkají všech členských států.³⁴

V druhé polovině roku přichází český prezident s požadavkem na výjimku z Listiny základních práv EU. Ale po intenzivním, poměrně krátkém vyjednávání mezi členskými státy byla na říjnovém summitu Evropské rady 29. října přijata dohoda, podle které se protokol číslo 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Velké Británii bude vztahovat také na Českou republiku. Protokol pouze potvrzuje, že soud EU nemůže posuzovat něco, co nesouvisí s právem EU, a oby-

vatelé ČR tedy o žádná práva (ve srovnání s ostatními členskými státy EU) nepřicházejí.³⁵ Přesto byla „česká výjimka“ interpretována jako překážka k naplňování rozsáhlých sociálních práv, vyplývajících z Listiny, a setkala se s odporem odborů, a naopak s aplausem pravicových stran.³⁶ Politická dohoda o tom, že se protokol číslo 30 o uplatňování Listiny bude vztahovat i na ČR, bude do smluvního základu EU začleněna později, pravděpodobně v rámci přístupové smlouvy s Chorvatskem.

Třetího listopadu rozhodl Ústavní soud ČR, že *Lisabonská smlouva* a její ratifikace nejsou v rozporu s ústavním pořádkem.³⁷ Nevyhověl tak stížnosti skupiny 17 senátorů v čele s Jiřím Oberfalzerem (ODS), kteří požadovali nový přezkum smlouvy jako celku. Následoval podpis prezidenta Klause, kterým byl završen proces ratifikace *Lisabonské smlouvy* v členských státech EU.³⁸

Personální otázky

V souvislosti s formováním nové Evropské komise se na podzim intenzivně řešila otázka obsazení postu českého eurokomisaře. Podobně jako v případě rozhodnutí o přijetí eura i výběr eurokomisaře byl oddalován kvůli existenci úřednické vlády. V červnu se předsedové ODS a ČSSD dohodli s premiérem Fischerem, že ČR vybere eurokomisaře až po očekávaných podzimních volbách.³⁹

Do výběru českého eurokomisaře se promítalo i protahování procesu ratifikace *Lisabonské smlouvy*. Objevily se obavy, že Česku hrozí ztráta eurokomisaře v případě neschválení smlouvy,⁴⁰ popř. že se České republice uzavírá cesta k obsazení zajímavého a vlivného portfolia. Český kandidát na funkci eurokomisaře byl vybrán až na poslední chvíli.

Jako kandidát ODS na eurokomisaře byl nejdříve představen bývalý místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra. Jako zastánce úzké spolupráce se Spojenými státy (radarová základna) byl však nepřijatelný pro ČSSD, která po určitém váhání podpořila dosavadního českého komisaře pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Vladimíra Špidlu. Lidovci navrhovali Pavla Svobodu, Strana zelených Jana Švejnara a komunistická strana Vladimíra Remka. Krátce se jednalo i o možnost, že by se českým komisařem stal stávající premiér Jan Fischer. Sám Fischer navrhoval guvernéra ČNB Zdeňka Tůmu. Dvě největší politické strany se nakonec dohodly na kompromisním kandidátovi Štefanu Füle, který byl do té doby ministrem pro evropské záležitosti.⁴¹

Veřejná diskuse o tom, jaké portfolio by měl český komisař zastávat, se nekonala. Přesto se objevilo několik úvah o tom, jaká specializace by byla pro ČR vhodná (s ohledem na zájmy ČR a její profilaci v Unii) a reálně dosažitelná (s ohledem na její vyjednávací sílu). Nejčastěji byly zmiňovány energetika, doprava, věda a výzkum a rozšiřování.⁴² Na jednáních Füleho s Barrosem bylo nakonec dohodnuto, že Füle bude v nové Evropské komisi zastávat post komisaře pro rozšíření.⁴³

Vybrané portfolio odpovídá dlouhodobým prioritám ČR, ta získala v českém komisaři pro rozšiřování EU významného spojence do budoucna. Přestože členové Evropské komise mají být nezávislí na národních vládách, čeští politici od českého komisaře očekávají, že bude České republice v Komisi pomáhat (více než tomu bylo u dosavadního českého komisaře) a doma vysvětlovat postoje evropských institucí.⁴⁴

Co se týče dalších významných funkcí v evropských institucích, je třeba zmínit dlouhodobou českou podporu dosavadnímu předsedovi Evropské komise Barrosovi.⁴⁵ V návaznosti na ratifikaci *Lisabonské smlouvy* věnovala evropská politická scéna hodně energie výběru kandidátů na posty předsedy Evropské rady a představitelů pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Česká republika se při jednáních o kandidátech nijak výrazně neprofilovala. Podle premiéra Fischera sice ČR preferovala na obě místo kandidáty ze státu, který je členem NATO, ale neměla výhrady k žádnému z často zmiňovaných kandidátů. Český premiér se zároveň přiklonil k převládajícímu názoru v EU, že by stálý předseda Evropské rady měl být spíše moderátorem než politickým lídrem.⁴⁶

Ostatní agenda

Z agendy do značné míry vypadlo téma přijetí eura. V minulých letech jsme mohli prohlásit, že sice nebylo přijato rozhodnutí o datu přijetí eura, alespoň však byla na toto téma vedena politická a odborná diskuse. Ovšem v roce 2009 debata o euru skomírala. Na počátku roku 2009 sice premiér Topolánek prohlásil, že v listopadu zveřejní datum přijetí eura,⁴⁷ nicméně pád vlády a ustavení úřednického kabinetu vše změnil. Premiér Fischer s předstihem avizoval, že v této věci žádná politická rozhodnutí přijímat nebude.⁴⁸ Příčinu odložení rozhodnutí o datu přijetí eura můžeme hledat ve vnitřních a vnějších faktorech: v pádu vlády Mirka Topolánka a v následném ustavení úřednické vlády bez dostatečného politického mandátu a v propuknutí finanční a hospodářské krize, jejíž dopady na veřejné finance ztěžují plnění maastrichtských kritérií.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

V následující části se soustředíme na změny v konkrétní činnosti jednotlivých aktérů v roce 2009. Klademe si otázku, jaký dopad měly předsednictví v Radě EU a ratifikační proces *Lisabonské smlouvy* na zapojení jednotlivých českých institucí a aktérů do tvorby české zahraniční politiky v rámci EU. Předsednictví ČR v Radě bylo např. jedním z hlavních důvodů, proč v roce 2007 vznikla nová pozice místopředsedy vlády pro evropské záležitosti.⁴⁹ Také ratifikace *Lisabonské smlouvy* měla vliv na role aktérů při vytváření české evropské politiky, zejména proto, že vedla ke změně zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny a Senátu.

Premiér

Premiér se podílí na vytváření integrační politiky zejména prostřednictvím Výboru pro Evropskou unii (V-EU), kterému předsedá.⁵⁰ V-EU je pracovním orgánem vlády. Pokud výbor zasedá na úrovni svých členů a nikoli na pracovní úrovni, má na starosti vypracování širší strategie ČR v EU a mj. definování postoje ČR k zásadním otázkám projednávaným v orgánech EU. Výboru pro Evropskou unii na pracovní úrovni předsedá ministr pro evropské záležitosti a na této úrovni *V-EU* projednává a schva-

luje instrukce pro jednání Výboru stálých zástupců (COREPER), mandáty pro jednání ministrů na zasedání Rad ministrů EU a další materiály související s aktuální agendou EU.⁵¹ Protože velká část agendy během předsednictví ČR v Radě EU byla meziresortní, vyžadovaly tyto otázky koordinaci úřadem vlády (např. otázky týkající se energetické bezpečnosti a opatření proti důsledkům ekonomické recese atd.). Tato činnost z velké části probíhala v rámci Útvary místopředsedy vlády (později ministra) pro evropské záležitosti (viz níže). Nicméně premiér byl např. osobně angažován v řešení plynové krize na začátku roku 2009 (viz výše). Formálně převzal český premiér během prvního půlroku 2009 funkci předsedy Evropské rady a v této funkci předsedal Evropské radě v březnu a v červnu a také neformálnímu zasedání hlav států a předsedů vlád v březnu téhož roku. Kromě toho předsedal několika dalším summitům, mj. summitu EU–USA a summitu pro Východní partnerství.

Vzhledem k tomu, že se francouzský prezident Nicolas Sarkozy jako předseda Evropské rady prezentoval velice aktivně a viditelně, byl Mirek Topolánek během čtyř měsíců v roli předsedy Evropské rady občas kritizován za to, že nebyl dostatečně aktivní.⁵² Změna vlády v květnu znamenala, že se předsedou Evropské rady stal Jan Fischer. V médiích se objevilo množství spekulací o tom, jak tato změna ovlivnila české předsednictví. I když tyto události měly negativní vliv na mediální obraz předsednictví, není jejich dopad na skutečnou práci předsednictví a Úřadu vlády ČR tak jednoznačný. V okamžiku pádu Topolánkovy vlády byla již agenda předsednictví dávno hotová, a proto mohla konkrétní práce pokračovat i nadále bez větších problémů.⁵³ Fischerovi se dostalo pozitivních komentářů za jeho vystoupení na Evropské radě v červnu⁵⁴ a jako premiér se aktivně zapojil také do jednání o „irských zárukách“ k *Lisabonské smlouvě*.⁵⁵

Ministr pro evropské záležitosti a jeho útvar

Na pozici ministra (dříve místopředsedy vlády) pro evropské záležitosti (MEZ) se postupně vystřídaly tři osoby: Alexandr Vondra, Štefan Füle a Juraj Chmiel. Během roku 2009 měl Útvar ministra pro evropské záležitosti (ÚMEZ) tři sekce: sekci pro evropské záležitosti, odbor informování o evropských záležitostech a sekci pro předsednictví ČR v Radě EU. Posledně zmíněná sekce byla zrušena ke dni 31. 12. 2009 a došlo také ke snížení počtu zaměstnanců ÚMEZ po ukončení předsednictví.⁵⁶ Zároveň byl změněn článek VII Jednacího řádu vlády definující úkoly ÚMEZ. Před touto změnou se činnost ÚMEZ soustřeďovala na přípravu a výkon předsednictví ČR v Radě EU, koordinaci při sjednocování pozic ČR v EU a během projednávání *Smlouvy o Ústavě pro Evropu* a na tvorbu koncepce evropské politiky.⁵⁷ Celková koordinace evropské politiky zůstává i po změně Jednacího řádu vlády v rukou ÚMEZ.

Vláda také schválila nový statut V-EU, který by měl reflektovat zkušenosti z předsednictví.⁵⁸ Mimo jiné došlo ke změně na pozici místopředsedy V-EU. Původně byl MEZ prvním místopředsedou V-EU, ale v současnosti je společně s ministrem zahraničních věcí jedním ze dvou místopředsedů výboru. Nezměnila se však hlavní struktura koordinace a způsob schvalování českých pozic pro jednání v Radě EU. Podstatné je, že ministr pro evropské záležitosti je na pracovní úrovni předsedou Výboru pro Evropskou unii. Tato funkce je důležitá, protože výbor na pracovní úrovni projednává

a schvaluje instrukce pro jednání Výboru stálých zástupců (COREPER), mandáty pro jednání ministrů na zasedáních Rad ministrů EU a další materiály, související s aktuální agendou EU.⁵⁹ Útvar má také na starosti přípravu pro jednání v Evropské radě.

ÚMEZ se má zabývat agendou, která je buď meziresortní, anebo nová, a tudíž není jasné, který resort by se tím měl zabývat. Útvar má také na starosti práci na záležitostech týkajících se institucionálních změn a širších strategií EU, jako např. Lisabonská strategie nebo regionálně vymezená Pobaltská strategie. Naopak strategie, které se týkají výhradně vnějších vztahů EU, se nacházejí v kompetenci MZV. Během českého předsednictví v Radě proto pracoval útvar s většinou důležitých témat předsednictví, např. s opatřeními proti ekonomické recesi, plynové krizi apod. (viz část této kapitoly věnovaná agendě). ÚMEZ hrál dále klíčovou roli při vypracování „irských záruk“ k *Lisabonské smlouvě*, jež byly výsledkem delší spolupráce mezi ČR, Irskem a Sekretariátem Rady EU.⁶⁰ Během předsednictví ÚMEZ koordinoval činnosti dalších resortů a měl intenzivní kontakty se Stálým zastoupením ČR v Bruselu, mj. každou sobotu se konaly videokonference.⁶¹

Ministerstvo zahraničních věcí

Dalším aktérem důležitým pro utváření české evropské politiky je ministerstvo zahraničních věcí (MZV). Kompetence MVZ v evropských otázkách se týkají zejména společné zahraniční politiky. Z hlediska koordinace evropské politiky je důležité, že ministr zahraničních věcí je zároveň místopředsdou V-EU na vládní a také na pracovní úrovni. MZV je také gestorem Stálého zastoupení ČR v Bruselu, které během předsednictví společně s ÚMEZ řídilo.⁶² V MZV fungovaly v roce 2009 tři oddělení, zabývající se EU: Odbor pro všeobecné záležitosti EU (EUGA), Odbor politik EU (EUPO 1 a 2) a Sekretariát pro přípravu předsednictví. Posledně zmíněná sekce byla zrušena ke dni 31. 12. 2009.⁶³

Ministerstvo zahraničních věcí mělo během předsednictví na starosti vnější vztahy EU. Velkou výzvou pro MZV bylo jednání s třetími státy, a to nejen s velmocemi, jako Spojené státy či Rusko, ale také se státy, jako jsou Pákistán nebo Jordánsko, se kterými MZV velké zkušenosti nemá. Pro MZV bylo důležité, že česká diplomacie v rámci vnějších vztahů dokázala řešit problémy stejně dobře jako jiné zkušenější státy a že se nedopustila žádné zásadní chyby. Během předsednictví se ve funkci ministra zahraničních věcí vystřídal Karel Schwarzenberg a Jan Kohout. Výměna však neměla žádný zásadní vliv na práci v MZV.⁶⁴ Zejména Karel Schwarzenberg byl nucen aktivně pracovat na řešení konfliktu v pásnu Gazy.

Nejdůležitější akcí organizovanou ministerstvem zahraničních věcí během předsednictví bylo březnové neformální setkání ministrů zahraničních věcí EU na zámku Hluboká nad Vltavou. V průběhu předsednictví hrály klíčovou roli Stálé zastoupení ČR při EU, zastupitelské úřady (ZÚ) ČR ve státech EU a ZÚ ve státech sousedících s EU. Diplomáté ze stálého zastoupení řídili během předsednictví jednání v pracovních skupinách Rady. Těmito úkoly bylo pověřeno 146 diplomatů, kteří měli na starosti 150 pracovních skupin. Pracovníci stálého zastoupení také připravili během předsednictví 34 formálních Rad a dvě Evropské rady ve spolupráci s Úřadem vlády ČR a MZV.⁶⁵ Stálé zastoupení vedla během předsednictví velvyslankyně Milena Vi-

cenová, úřad funguje jako spojka mezi českou administrativou a unijními orgány. Při řízení předsednictví bylo zejména důležité, aby se informace včas dostaly nejen z Bruselu do MZV v Praze, ale i k ZÚ ČR ve státech EU a jejím okolí.

Předsednictví bylo náročné zejména pro ZÚ ve státech, se kterými EU vyjednávala o jejich přibližování k EU (západní Balkán, Turecko a státy Východního partnerství), nebo ve státech, kde EU hraje důležitou roli v procesu vnitřní transformace nebo kde má vlastní misi ve formě zvláštního představitele (např. v Makedonii, Kosovu, Moldavsku, v Gruzii a v Bosně a Hercegovině). V těch případech musely ZÚ ČR zvládat koordinaci spolupráce mezi vedoucími misí z členských států EU a jinými orgány. V členských státech EU měly ZÚ ČR v agendě kulturní prezentaci ČR a popř. hrály roli zprostředkovatele mezi ČR a daným státem v důležitých otázkách, týkajících se předsednictví. Komplikovaná jednání byla zejména se státy Beneluxu, které měly v mnoha otázkách oproti ČR odlišný názor (např. na rozšíření o státy západního Balkánu).

Prezident

Prezident Václav Klaus se i v roce 2009 profiloval jako výrazný aktér na domácí politické a mediální sféře. Vlna pozornosti evropských médií, kterou vyvolalo české předsednictví, na jednu stranu přinesla četnou kritiku vůči Klausovi, a potažmo i vůči ČR jako takové. Na druhou stranu se tím prezidentovi otevřely nové možnosti pro artikulaci jeho vize evropské integrace (blíže viz část této kapitoly věnované mediálnímu a veřejnému prostoru).

V únoru využil k obhajobě svých vizí projev před plénem Evropského parlamentu. V tomto projevu prezentoval svoji vizi EU, založenou na odstraňování bariér a „společné péči“ o veřejné statky existující na úrovni kontinentu. Tuto vizi doplnil o ostrou kritiku stávajícího systému rozhodování v EU.⁶⁶

Pád vlády na konci března vedl ke spekulacím, do jaké míry bude za vedení vrcholných schůzek Evropské rady odpovědný prezident Klaus. Především evropští partneři – a tisk – spekulovali v prvé řadě o možnosti, že V. Klaus, který si vydobyl pověst skalního euroskeptika, povede klíčový summit Evropské rady v červnu, kde se mělo rozhodovat o osudu „irské výjimky“.⁶⁷ Na schůzce nově jmenovaného premiéra Fischera, ministra zahraničních věcí Kohouta a prezidenta Klause, která se mj. týkala i priorit české zahraniční politiky a její koordinace, došlo k dohodě o rozdělení rolí.⁶⁸ Klíčový červnový summit Evropské rady vedl premiér, prezident řídil summity EU–Japonsko, EU–Rusko a EU–Korea.⁶⁹ Schůzky V. Klause s J. Fischerem během českého předsednictví nastartovaly období nekonfliktní a bezproblémové komunikace a koordinace zahraniční politiky mezi prezidentem a premiérem.

Na osobní úrovni zůstávaly vztahy mezi Fischerem a Klausem nadstandardní⁷⁰ i přesto, že rok 2009 byl charakteristický silným pnutím mezi jednotlivými institucemi, podílejícími se na zahraniční politice (prezidentem na jedné straně a parlamentem i vládou na straně druhé).

Otázka zastupování republiky na vrcholných schůzkách EU, kterým ČR předsedala, byla vyřešena na několika osobních setkáních mezi premiérem a prezidentem. Naopak k ostrému a otevřenému střetu došlo mezi prezidentem Klausem a parlamen-

tem v souvislosti s ratifikací *Lisabonské smlouvy*. Mohli jsme zaznamenat poměrně ostrá slova o historickém selhání českých elit a o pošlapávání principů zastupitelské demokracie (viz výše).

V červnu se prezident Klaus pokusil otevřít další frontu svého boje proti *Lisabonské smlouvě*, když požadoval, aby byl dokument o zárukách pro Irsko ratifikován českým parlamentem.⁷¹ Přesněji řečeno, mezi prezidentem a premiérem se rozhořel (poměrně krátký) právní spor o to, zda je dokument o zárukách pro Irsko mezinárodní smlouvou politickou dle čl. 49, písm. b) Ústavy ČR, nebo mezinárodní smlouvou vládního typu, k jejímuž sjednání není potřeba plné moci prezidenta a která nepodléhá ratifikaci parlamentem.⁷²

I po verdiktu Ústavního soudu ČR z roku 2008, po souhlasu obou komor Parlamentu ČR s *Lisabonskou smlouvou* a po přijetí tzv. vázaného mandátu, ošetřujícího nejkontroverznější části *Lisabonské smlouvy*, odmítal prezident Klaus *Lisabonskou smlouvu* ratifikovat. Tentokrát se odvolával na ústavní stížnost části senátorů ODS, která mířila proti *Lisabonské smlouvě* jako celku.

Na začátku října rozvířil prezident Klaus vody české a hlavně evropské politiky svou podmínkou k podpisu *Lisabonské smlouvy*. Z obavy „z prolomení“ tzv. Benešových dekretů podmiňoval svůj podpis pod smlouvou výjimkou z Listiny základních práv EU pro Českou republiku. Poté, co vláda premiéra Fischera tuto výjimku pro ČR dojednala a po souhlasném rozhodnutí Ústavního soudu ČR, připojil svůj ratifikační podpis pod *Lisabonskou smlouvou* i Václav Klaus.

Poslanecká sněmovna

Podobně jako v předchozích letech⁷³ v roce 2009 bylo nejdůležitějším bodem evropské agendy Poslanecké sněmovny projednávání *Lisabonské smlouvy*. V návaznosti na tuto smlouvu se na pořad dne dostal i tzv. vázaný mandát. Do každodenního chodu sněmovny zasáhlo i české předsednictví v Radě EU.

V roce 2008 bylo projednávání *Lisabonské smlouvy* v obou komorách Parlamentu přerušeno do 3. 2. 2009 s odůvodněním, že je potřeba novelizovat jednací řády a přijmout vázaný mandát. Se stejným zdůvodněním přerušil projednávání *Lisabonské smlouvy* i Ústavně-právní a posléze 21. ledna i Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny.⁷⁴ Na tento krok zareagovala ČSSD žádostí o svolání mimořádné schůze k projednání smlouvy – tedy o hlasování o návrhu bez vyjádření výborů. Nicméně 4. února prosadila ODS další odklad projednávání *Lisabonské smlouvy*, krátce nato dokonce prošel do druhého čtení návrh KSČM, aby se o *Lisabonské smlouvě* rozhodovalo v referendu.

Třináctého února doporučil Výbor pro evropské záležitosti přijetí *Lisabonské smlouvy* a 18. února Poslanecká sněmovna schválila tuto smlouvu hlasy ČSSD, KDU--ČSL, Strany zelených, většiny nezařazených poslanců a přibližně poloviny poslanců ODS.⁷⁵ Poslanci zároveň odsouhlasili doprovodné usnesení, ve kterém odmítli takový výklad rozsahu uplatnění Listiny základních práv, který by mohl vést k revizi poválečného uspořádání Československa a zpochybnění Benešových dekretů. V usnesení, které podpořilo 185 z 197 přítomných poslanců, se sněmovna jednoznačně hlásí k restriktivnímu výkladu rozsahu uplatnění Listiny základních práv. Druhá část usnesení

se vyslovuje přímo k Benešovým dekretům: „*Právní status, který je přiznáván Listině základních práv Evropské unie, proto bez jakýchkoli pochybností zajišťuje, že tato nemůže působit retroaktivně, a zpochybnit tak právní a majetkové vztahy vyplývající z československého zákonodárství, zejména z let 1940 až 1946, jakož ani dosavadní judikaturu evropských a vnitrostátních soudů, které tyto právní a majetkové otázky řeší.*“⁷⁶

Z hlediska postavení obou komor Parlamentu ČR a jejich zapojení do evropské dimenze české zahraniční politiky bylo klíčovou změnou zavedení tzv. vázaného mandátu vlády. Vázaný mandát stanoví, že zástupci vlády mohou souhlasit s předáním kompetencí z členských států na unijní úroveň pouze poté, co k tomuto kroku získají souhlas obou parlamentních komor. Takzvaný vázaný mandát podmiňuje kompetenční transfery, k nimž není po přijetí *Lisabonské smlouvy* třeba smluvní ratifikace (tj. použití klauzule flexibility a přechodových klauzulí), souhlasem Poslanecké sněmovny i Senátu.⁷⁷

Vázaný mandát, který nakonec představoval klíčový prvek v politické dohodě o přijetí *Lisabonské smlouvy*, byl realizován formou úpravy jednacích řádů obou komor Parlamentu ČR. Vzhledem k tomu, že se většina politických stran dívá na možnost posilování institucionálního zapojení parlamentů členských států do rozhodovacího procesu pozitivně,⁷⁸ byla diskuse zaměřena hlavně na způsob hlasování v parlamentu o mandátech vlády.⁷⁹ Včlenění vázaného mandátu do jednacích řádů obou komor bylo přijato v podobě poslanecké novely, schválené ve zrychleném režimu dne 19. března Poslaneckou sněmovnou a 6. května Senátem.⁸⁰ Do jednacích řádů byla zároveň včleněna možnost Senátu či Poslanecké sněmovny podat k Evropskému soudnímu dvoru žalobu ve věci porušení zásady subsidiarity aktem Evropské unie.

I v roce 2009 pokračovala kauza kolem chybějícího předsedy sněmovního Výboru pro evropské záležitosti, který hraje důležitou roli (nejen) kvůli českému předsednictví. Připomínáme, že sněmovní Výbor pro evropské záležitosti postrádá svého předsedu od prosince 2007, kdy se jeho tehdejší předseda Ondřej Liška stal ministrem školství. Teprve na začátku dubna byla do čela výboru zvolena Kateřina Jacques (do té doby funkci zastával provizorně místopředseda výboru Jan Bauer z ODS).⁸¹

Význam evropských výborů obou komor českého parlamentu spočívá mj. v tom, že v době předsednictví vedou zasedání Konference evropských výborů pro evropské záležitosti parlamentů (*Conférence des Organes Spécialisés dans les Affaires Communautaires et Européennes des Parlements de l'Union européenne*, COSAC). XLI. zasedání COSAC, kterého se zúčastnilo téměř 150 poslanců z parlamentů celé Evropy, zorganizovaly výbory pro evropské záležitosti obou komor Parlamentu ČR ve dnech 10.–12. května.⁸² Na konci února muselo vedení obou komor řešit „drobné neshody“ v otázce pořádání parlamentních akcí v rámci českého předsednictví. Byla potvrzena dohoda o tom, že obě komory budou postupovat jako společný pořadatel těchto akcí, byť budou v gesci jen jedné z nich.⁸³

Senát

Na konci roku 2008 vrátil Senát *Lisabonskou smlouvu* výborům k novému projednání. Hned 7. ledna prosadili senátoři ODS v senátním Výboru pro záležitosti Ev-

ropské unie další odklad projednávání *Lisabonské smlouvy* v Senátu odkazem na potřebu přijetí právní úpravy, která bude obsahovat vázaný mandát vlády na rozhodnutí obou komor Parlamentu ČR.⁸⁴ Mezitím se aktivita přesunula do dolní komory Parlamentu ČR, která v mezitím vyslovila souhlas s *Lisabonskou smlouvou* a iniciovala právní úpravu, začleňující tzv. vázaný mandát do českého právního řádu (viz výše).

Senát původně usiloval o začlenění tzv. vázaného mandátu do svého návrhu tzv. stykového zákona (zákon o zásadách jednání a styku Poslanecké sněmovny a Senátu mezi sebou a navenek), který již delší dobu připravoval.⁸⁵ Nicméně senátní návrh stykového zákona, jehož první sněmovní čtení se konalo 19. března, se ve sněmovně nesešel s kladnou odezvou.⁸⁶ Důvodem bylo, že upravuje mj. i způsob volby prezidenta. V otázce volby prezidenta zatím nepanuje mezi poslanci shoda, navíc ve sněmovně bylo v tu dobu několik návrhů na přímou volbu prezidenta, kterým se poslanci zabývali přednostně.⁸⁷

V dubnu projednaly senátní výbory v poměrně krátké době poslanecký návrh vázaného mandátu a plénum Senátu s ním vyslovilo souhlas 6. května. Z pohledu Senátu je důležitá skutečnost, že úprava tzv. vázaného mandátu v jednáních řádech obou komor zajišťuje zcela rovnocenné postavení obou komor ve vztahu k *Lisabonské smlouvě* a k omezením vlády. Tentýž den (6. května) vyslovil Senát souhlas s ratifikací *Lisabonské smlouvy*.⁸⁸

Tímto okamžikem ovšem politická a právní bitva o ratifikaci *Lisabonské smlouvy* neskonzulovala. Skupina senátorů ODS, loajálních prezidentu Klausovi, již s předstihem avizovala svůj záměr podat k Ústavnímu soudu ČR další stížnost na *Lisabonskou smlouvu*. S odkazem na tento záměr odmítl prezident Klaus *Lisabonskou smlouvu* ratifikovat. Vzápětí se rozhořel politický a právní spor dotýkající se nejenom *Lisabonské smlouvy* samé, ale především role a pravomocí jednotlivých institucí zastupitelské demokracie. Došlo i k medializovanému střetu mezi předsedou Senátu Přemyslem Sobotkou (ODS), který přijetí *Lisabonské smlouvy* podpořil, a prezidentem Václavem Klausem (viz výše).

Prezident Klaus odmítl v zákonné lhůtě podepsat i výše zmíněný zákon, zavádějící vázaný mandát do jednání řádů obou komor Parlamentu ČR. 31. srpna podala skupina 17 senátorů Ústavnímu soudu ČR návrh na zrušení některých ustanovení zákona o vázaném mandátu,⁸⁹ jejich návrh byl 6. října zamítnut jako zjevně neopodstatněný.⁹⁰ Mezitím stejná skupina senátorů podala po několika odkladech k Ústavnímu soudu ČR další návrh na přezkoumání *Lisabonské smlouvy* z hlediska jejího souladu s českým ústavním pořádkem. Na rozdíl od senátní žádosti o přezkoumání *Lisabonské smlouvy* v roce 2008, kdy byla posuzována ústavnost šesti konkrétních ustanovení,⁹¹ se podání skupiny senátorů v roce 2009 týkalo *Lisabonské smlouvy* jako celku (a dokonce i několika dalších zakládajících smluv). Před vynesením verdiktu obdržel Ústavní soud ČR kromě vyjádření vlády a prezidenta republiky i celkem tři doplnění návrhu od skupiny senátorů a musel se vypořádat i s námitkou podjatosti vůči soudci Pavlu Rychetskému.

Třetího listopadu Ústavní soud ČR zamítl stížnost skupiny senátorů a vyhlásil výrok nálezu, jímž vyslovil, že *Lisabonská smlouva* a její ratifikace nejsou v rozporu s ústavním pořádkem. Konstatoval, že *Lisabonská smlouva* jako celek i její napadená

ustanovení nejsou v rozporu s ústavním pořádkem ČR. Zároveň mj. zamítl návrh skupiny senátorů na posouzení *Maastrichtské smlouvy* a *Římské smlouvy* z hlediska jejich souladu s ústavním pořádkem ČR a zamítl názor, že by tzv. irské záruky byly mezinárodní smlouvou podle článku 10a Ústavy ČR, vyžadující souhlas obou komor Parlamentu ČR ústavní většinou.⁹²

Ostatní aktéři

Hospodářská komora se ve svých veřejných a politických aktivitách soustředila na problematiku ochrany administrativní zátěže podnikání v Evropské unii.⁹³ Opět se ukázalo, že firemní sektor (zaměstnavatelé, Hospodářská komora), podobně jako odbory, ve svém působení na evropskou legislativu ve značné míře sází na celoevropskou koordinaci svých aktivit a působení prostřednictvím celoevropských zájmových organizací, jakými jsou např. BusinessEurope, Asociace řemeslných, malých a středních podniků (UEAPME) a Asociace evropských obchodníků a průmyslových komor (Eurochambers).⁹⁴ Předsednictví s sebou do ČR přineslo nejenom velké množství mezivládních jednání na nejrůznějších úrovních v rámci institucí EU, ale i vrcholné akce celoevropských zájmových organizací, jakými jsou Eurochambers, BusinessEurope a European Trade Union Confederation (ETUC).⁹⁵ Ostatně právě studiemi Eurochambers o administrativní zátěži evropské legislativy a dotazníkovým šetřením v českých podnicích na stejné téma vstupovali zaměstnavatelé a Hospodářská komora do politické diskuse.⁹⁶

Kraje a obce se ve své evropské agendě soustředily na agendu strukturální a kohezní politiky a čerpání ze strukturálních fondů. Například ve dnech 6.–7. února se v Senátu konala konference „European Urban Day“, která měla dle předsedy Svazu měst a obcí ČR a europoslance Oldřicha Vlasáka zahájit diskusi o silnější pozici měst vůči národním vládám i evropským institucím. Podle Vlasáka musejí města získat ve strukturální pomoci „vyšší odpovědnost za programování a distribuci evropských fondů“.⁹⁷ Kritizoval i byrokratickou náročnost procesu získávání dotací.

Na konci dubna vyzvaly desítky vědců z Učené společnosti ČR senátory ke schválení *Lisabonské smlouvy*.⁹⁸ Do debaty o uspořádání EU poměrně výrazně vstoupil i bývalý prezident Václav Havel ve svém projevu v Evropském parlamentu k 20. výročí pádu železné opony.⁹⁹ Nastínil v něm svoji představu federalizované Evropy, která ostře kontrastovala s projevem prezidenta Klause předneseným na stejném fóru na začátku roku.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

V následující části shrnujeme nejdůležitější aspekty mediálních debat o evropské politice. Novináři a další komentátoři věnovali pozornost hlavně českému předsednictví v Radě EU a české ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. Kromě toho se zabývali volbami do Evropského parlamentu. Ty sice dostaly relativně velký prostor v médiích, ale mediální diskuse se v tomto případě soustředila spíše na domácí témata. Výše zmíněná

charakteristika je obecným rysem českého zpravodajství o EU. Diskuse se často Unie dotýká jenom zdánlivě, kdežto ve skutečnosti se řeší spíše domácí problémy. Tento rys lze identifikovat také v mediální prezentaci českého předsednictví a debaty o ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. V této části jsou nejdříve prezentována témata mediálního diskurzu a poté se věnujeme struktuře mediálního diskurzu a již zmíněnému soustředění se na domácí kontext evropských událostí.

Témata

Mediální diskurz o předsednictví ČR v Radě EU zmapoval hlavní agendu a události během zkoumaného půlroku. Média také věnovala pozornost hodnocení předsednictví, jak českými analytiky, tak z perspektivy zahraničního tisku. Obecně referoval během předsednictví český tisk hodně o tom, co se o českém předsednictví píše v zahraničním tisku. Média věnovala velký prostor prezidentovi republiky. Klaus svými nekonformními výroky vzbuzuje zájem nejen novinářů, ale také analytiků, kteří o něm v souvislosti s předsednictvím informovali často a podrobně.¹⁰⁰

Zájem zahraničních novinářů o Klause představoval zároveň další důvod pro domácí tisk osobě prezidenta se věnovat. Na začátku roku se např. především kvůli Klausovi psalo o negativním očekávání českého předsednictví v ostatních členských státech. Zahraniční tisk zaznamenal, že by euroskeptický prezident mohl mít negativní vliv na předsednictví, a český tisk tento názor referoval dál.¹⁰¹

České deníky také vypracovaly pesimistické scénáře začínajícího českého předsednictví, které se však na roli prezidenta soustředily o něco méně. V českém tisku se psalo spíše o tom, že Topolánkova vláda bude mít problém jak s francouzským prezidentem Sarkozym, který bude chtít i po skončení francouzského předsednictví dominovat na půdě EU, tak s J. Paroubkem, který „nenechá Topolánka vychutnat si šest měsíců slávy“. Média tvrdila, že tito politici představují pro předsednictví větší problém než Klaus.¹⁰² Když poté Topolánkova vláda skutečně padla, začala se v novinách opět objevovat diskuse o tom, jakou roli bude prezident v rámci předsednictví mít, a součástí této diskuse byla také reflexe toho, co bylo do té doby v evropském tisku napsáno.¹⁰³

Média věnovala velký prostor vystoupení Václava Klause v Evropském parlamentu v únoru a projevu Mirka Topolánka na stejné půdě v březnu. V Klausově případě přilákalo pozornost médií pozdvižení v Evropském parlamentu, kdy při Klausově vystoupení část poslanců na protest opustila hlavní jednací sál.¹⁰⁴ Topolánkův projev na druhé straně získal velký mediální zájem hlavně kvůli jedné jediné větě, ve které premiér řekl, že cesta USA z ekonomické krize je „cesta do pekel“.¹⁰⁵ Český tisk konstatoval, že výrok vynesl premiéra až na titulní stránky světových médií.¹⁰⁶

Média se věnovala také plastice Davida Černého *Entropa*, která měla být uměleckým příspěvkem k českému předsednictví. Plastika vyvolala nadšení, odpor i diplomatický konflikt zejména kvůli způsobu vyobrazení Bulharska a Slovenska.¹⁰⁷ O *Entropě* psala nejen média, ale i analytici. Petr Drulák považoval dílo za příklad „uměleckého nacionalismu“ vzhledem k sebestřednosti díla, ve kterém jsou pouze některé národy (ČR a nejbližší sousedé) ztvárněny jako jediná subjekty.¹⁰⁸

Média informovala také o vstupu *Lisabonské smlouvy* v platnost. Pozornost byla věnována i jmenování Stálého předsedy Evropské rady a Vysoké představitelky EU pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. V širším kontextu mediálního obrazu *Lisabonské smlouvy* se do centra dění dostal prezident Klaus, nejdříve kvůli nejistotě stran jeho podpisu *Lisabonské smlouvy*, později v souvislosti s požadavkem na výjimku z Listiny základních práv. Média věnovala prostor nejen Klausovým názorům na smlouvu, ale také otázce legitimacy jeho jednání z pohledu české ústavy, což byla věc, o které diskutovali i politici.¹⁰⁹ Celkově se v médiích řešil více domácí kontext ratifikace *Lisabonské smlouvy* nežli její implikace pro budoucnost EU.

Obecný charakter mediálního a veřejného diskurzu

Jak již vyplývalo z předchozí diskuse, mediální rozprava o evropských tématech se v ČR do značné míry soustřeďuje na české otázky, které se týkají buď toho, jak je ČR vnímána v Evropě, nebo domácích politických „her“ a jejich důsledků pro Evropskou unii. Tato „českofikace“ evropské politiky není pouze konstruktem mediálním, ale přispívají k ní často i sami politici. Jasným příkladem je způsob, jakým v roce 2009 proběhla kampaň před volbami do Evropského parlamentu. Politické strany se často zaměřovaly na domácí témata, která neměla s otázkami řešenými v Evropském parlamentu nic společného. V některých případech pak novináři sice kladli „evropské“ otázky, ale politici přesto mluvili spíše o otázkách domácích.¹¹⁰ Média sama informovala o volbách jako o jakési generální zkoušce před předčasnými volbami do Poslanecké sněmovny a spekulovala o tom, jaký vliv budou mít evropské volby na ty národní, které byly v té době naplánovány na podzim 2009.

Dalším jasným příkladem, jak se z evropské otázky stane skrze působení médií otázka česká, je způsob, jakým se psalo o sestavování nové Evropské komise. Diskuse se jen minimálně zaměřovala na to, co nová komise znamená pro práci EU, a naopak reflektovala zejména politickou hru při výběru českého kandidáta a to, do jaké míry pozice pro rozšíření Evropské unie představuje český úspěch v EU. „Českofikace“ evropských otázek je do jisté míry paradox. Naznačuje totiž přehánění interpretace českého významu v Evropě, podobně jako je tomu u *Entropy* Davida Černého, ve které v centru Evropy stojí Klaus se svými výroky. Zároveň však velká část politické elity a novinářů považuje EU za projekt evropských velmocí, na který právě ČR nemá příliš velký vliv.

ZÁVĚR

Nedostatek politického konsenzu je charakteristickým rysem české debaty o směřování ČR v Evropské unii. Nesmířitelnost východisek jednotlivých politických hráčů ostatně dokumentuje řada studií na toto téma.¹¹¹ Rok 2010 byl přelomový přinejmenším ve třech ohledech.

Zprvce došlo k rekonfiguraci dělicích linií na české politické scéně. Tradiční spor mezi euroskeptickou ODS na jedné straně a proevropskými stranami ČSSD, KDU-

-ČSL a Stranou zelených byl přehlušen střetem mezi prezidentem Klausem (kterému sekundovala menší část senátorů ODS) na jedné straně a europragmatickou ODS.¹¹² Symptomatická je v tomto ohledu i rebelie části senátorů ODS, kteří podali novou stížnost na *Lisabonskou smlouvu* k Ústavnímu soudu ČR. Někteří poslanci ODS také přispěli k pádu Topolánkovy vlády v březnu 2009. Uvědomíme-li si význam, který v prezidentově agendě zaujímá principiální kritika EU, můžeme vyslovit domněnku, že spory v evropské agendě byly jednou z hlavních příčin oficiálního rozchodu ODS a jejího zakládajícího předsedy Václava Klause v prosinci 2008.

Zadruhé pro českou politickou scénu byl doposud typický rozpor mezi programovými prioritami politických stran a evropskými preferencemi jejich voličských základů. ODS se spolu s Václavem Klausem dlouhodobě profilovala jako euroskeptická („eurorealistická“) strana, která sice akceptuje ekonomický a liberalizační rozměr evropské integrace (zachycený v metafoře „čtyř svobod“), ale z ideologických důvodů odmítá současnou postmaastrichtskou podobu EU a federalizační tendence v jejím dalším vývoji. Přitom voliči a sympatizanti ODS (z velké části vzdělání, liberálně smýšlející obyvatelé měst) patří jednoznačně k zastáncům členství ČR v EU a evropské integrace obecně.¹¹³ Rok 2009 přinesl pragmatický posun v rétorice a politice ODS, který ji přiblížil jejímu eurooptimistickému elektorátu. Pak zde máme sociálně-demokratické vyslovení nedůvěry Topolánkově vládě uprostřed předsednictví. Evropští politici a média takřka jednohlasně označili pád vlády za nešťastný, neodpovědný krok. V tomto kontextu můžeme tvrdit, že se evropská politika ČSSD v roce 2009 přiblížila vlažnému postoji sociálnědemokratických voličů k EU.

Zatřetí díky pozornosti evropských médií, kterou na sebe během předsednictví v nebyvalé (a neopakovatelné) míře Česká republika poutala, se výše zmíněné rozpory a mnohohlasnost české zahraniční politiky v plné nahotě odhalily evropskému publiku. Ještě v únoru obhajoval premiér Topolánek právo českého prezidenta vystoupit s vlastním názorem na půdě Evropského parlamentu.¹¹⁴ Na konci března však jako premiér v demisi neskrýval svoje rozhořčení, když nepřímě obvinil prezidenta Klause z odpovědnosti za pád vlády.¹¹⁵ Nedostatek komunikace a koordinace mezi institucemi se naplno projevil i na podzim, kdy vrcholila ratifikace *Lisabonské smlouvy*, přestože na osobní úrovni byly vztahy mezi premiérem Fischerem a prezidentem nadstandardní. Předseda vlády Fischer nedokázal před svými evropskými partnery zakrýt skutečnost, že ho požadavek prezidenta ČR na českou výjimku z Listiny základních práv EU zaskočil.

Česká zahraniční politika byla ve své evropské dimenzi nucena čelit výzvám (a příležitostem) vyplývajícím z vnějších krizí (hospodářská a finanční krize, přerušování dodávek plynu do Evropy a konflikt v Gaze). Ale výkon české zahraniční politiky zásadně ovlivnila i krize domácí v podobě pádu koaliční vlády ODS, KDU-ČSL a Strany zelených v březnu a následného ustavení úřednické vlády. V tomto kontextu se pokusíme shrnout poznatky přednesené v části této kapitoly, týkající se agendy a událostí, a zhodnotit na obecné úrovni české předsednictví v Radě EU.¹¹⁶

V první řadě, české předsednictví bylo motivováno jasnými politickými ambicemi – česká vláda se nevydala cestou méně ambiciózního „nízkoprofilového“ předsednic-

tví a snažila se zanechat „vlastní otisk“. Kromě artikulace českého pohledu na směřování EU a jejích politik si předsednictví kladlo za cíl představit ČR jako konstruktivního partnera a zlepšit její jméno a postavení v Evropě.¹¹⁷ Politické ambice se podařilo naplnit především v oblastech, kde mělo české předsednictví na co navazovat a kde české priority rezonovaly s politickou atmosférou uvnitř EU a s politickým a ekonomickým vývojem ve světě. Příkladem může být Východní partnerství a energetická bezpečnost, kdy úspěšné zvládnutí „plynové krize“ dodalo váhy argumentům českého předsednictví o energetické bezpečnosti EU. Hospodářská a finanční krize znemožnila realizaci původních plánů v oblasti další liberalizace vnitřního trhu, čeští politici často pokračovali v artikulaci svých liberálních vizí i za cenu pnutí uvnitř EU a vyostření transatlantických vztahů. Určitého úspěchu (odvrácení protekcionistických tendencí uvnitř EU) bylo přesto dosaženo – v neposlední řadě díky podpoře liberálně smýšlejících partnerů z řad členských států a unijních institucí.

Naopak k selhání (ať již na úrovni reálných výsledků, nebo na úrovni mediální prezentace) došlo v okamžiku, kdy čeští představitelé příliš otevřeně vyjadřovali své politické cíle i v situaci, kdy tomu nebyly nakloněny vnější okolnosti a kdy se nemohli opřít o skrytou či otevřenou podporu dalších partnerů v EU. Typickým příkladem je chabý výkon CZ PRES během konfliktu v Gaze, kdy předsednictví pokračovalo v artikulaci svých proizraelských postojů, i když si okolnosti žádaly roli reprezentanta a mediátora. Naopak nezájem vlády jako celku o otázky životního prostředí (vláda dávala jednoznačně přednost otázkám energetické bezpečnosti) vedl k slabému výkonu v otázce změn klimatu a environmentální politiky obecně.

Česká vláda se ujímala předsednictví v Radě EU s vědomím, že „*způsob, jakým se ČR s tímto úkolem vypořádá, významně ovlivní její jméno a postavení v Evropě*“.¹¹⁸ Bohužel právě v tomto aspektu Česká republika selhala. Přes nepopiratelné substantivní úspěchy předsednictví a dobrý výkon státní správy se nepodařilo zlepšit jméno (a tedy ani postavení) ČR v Evropě. Nepodařilo se odbourat negativní stereotypy a předsudky o České republice, které se v hojně míře objevovaly v evropském tisku před zahájením českého předsednictví. Naopak způsob, jakým se české politické elity (jako celek) zhostily předsednictví v Radě a ratifikace *Lisabonské smlouvy*, tyto předsudky pouze potvrdil.¹¹⁹

Jak se ukázalo, nenaplnily se obavy, že problémem bude sám *obsah a substance* českých priorit pro předsednictví, které odrážely partikulární zájmy a geografické preference české liberálně orientované vlády spíše než zájmy evropské (lze-li o něčem takovém vůbec hovořit). Zdá se, že ani odklad ratifikace *Lisabonské smlouvy* nezpůsobil České republice větší problémy. Naopak jméno České republiky v Evropě poškodil *způsob*, jakým v roce 2009 přistupovala česká politická reprezentace (jako celek) k předsednictví v Radě a k ratifikaci *Lisabonské smlouvy*. Rovněž mediální a diplomatická neobratnost politické reprezentace, pád vlády a s ním související výměna politického vedení či na poslední chvíli předložený požadavek na výjimku z Listiny základních práv a svobod EU. To vše zanechalo dojem chaosu, nestability a – což je možná nejhorší – nepředvídatelnosti české zahraniční politiky v rámci EU.

Poznámky

- ¹ Viz např. *Stenografický zápis 46. schůze Poslanecké sněmovny*. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/046schuz/s046057.htm).
- ² Viz např. *Projev Václava Klause v Evropském parlamentu*, 19. 2. 2009. On-line: (www.euroskop.cz/47/10874/clanek/projev-vaclava-klause-v-evropskem-parlamentu).
- ³ *Stenografický zápis 46. schůze Poslanecké sněmovny*, op. cit.
- ⁴ Viz např. vystoupení P. Severy (KDU-ČSL), M. Bursíka (SZ), L. Zaorálka (ČSSD) v debatě v Poslanecké sněmovně. *Stenografický zápis 46. schůze Poslanecké sněmovny*.
- ⁵ Viz např. *Přepis projevu Mirka Topolánka v Evropském parlamentu*, 26. 3. 2009. On-line: (www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/speeches-interviews/projev-mirka-topolanka-v-evropskem-parlamentu-13471/).
- ⁶ Viz např. Beneš, Vít (2008): *Rozšiřování*. In J. Karlas (ed.): *Jak předsedat Evropské unii? Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*, s. 49–67. Praha: Ústav mezinárodních vztahů; Král, David (2006): *Česká debata o perspektivách členství Turecka a Ukrajiny v EU*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM.
- ⁷ *Prohlášení Klause k rozhodnutí ÚS a ratifikaci Lisabonské smlouvy*, 3. 11. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/prohlaseni-klause-k-rozhodnuti-us-a-ratifikaci-lisabonske-smlouvy/405912&id_seznam=).
- ⁸ *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 5. 6.–6. 6. 2009*. On-line: (www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ).
- ⁹ *Suverenita – Volby do EP 2009 – 5. a 6. června 2009*. On-line: (www.suverenita.cz/kdo-jsme/volby-do-ep-2009).
- ¹⁰ *Stenografický zápis 46. schůze Poslanecké sněmovny*.
- ¹¹ Vystoupení V. Tlustého, *Stenografický zápis 46. schůze Poslanecké sněmovny*.
- ¹² Zahradil, Jan–Plecitý, Petr–Adrián, Petr–Miloslav Bednář (2001): *Manifest českého eurorealismu (dokument k ideové konferenci ODS)*. On-line: (www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf).
- ¹³ *Prohlášení předsedy Senátu k výrokům prezidenta Klause*. Česká tisková kancelář, 11. 5. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/prohlaseni-predsedy-senatu-k-vyrokum-prezidenta-klause/376296).
- ¹⁴ *Senátorka ČSSD Gajdušková hrozí Klausovi žalobou z vlastizrady*. Novinky.cz, 25. 6. 2009. On-line: (www.novinky.cz/domaci/172205-senatorka-cssd-gajduskova-hrozi-klausovi-zalobou-z-vlasti-zrady.html).
- ¹⁵ *Vystoupení prezidenta republiky po senátním hlasování o Lisabonské smlouvě*, 6. 5. 2009. On-line: (www.klaus.cz/Klaus2/asp/clanek.asp?id=EcHbuclwTXpx).
- ¹⁶ *Projev prezidenta republiky v Betlémské kapli u příležitosti výročí upálení Jana Husa*, 7. 7. 2009. On-line: (www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=XwRdN2u55EvO).
- ¹⁷ *Občané o předsednictví ČR v Radě Evropské unie*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 9. 2. 2009. On-line: (www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100867s_pm90209.pdf).
- ¹⁸ Lehtonen, Tiia (2009): *Czech Point: A Mid-Term Evaluation of an On-Going Small State Presidency*. UPI Briefing Paper, 28.
- ¹⁹ *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. EU2009.cz, leden 2009. On-line: (www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=6225&down=yes).
- ²⁰ *Topolánek: Byli jsme trpaslík, který se postavil velké Francii*. E15.cz, 29. 6. 2009. On-line: (www.e15.cz/nazory/rozhovory/topolankem-byli-j sme-trpaslik-ktery-se-postavil-velke-francii).
- ²¹ *Třetí liberalizační balíček v energetice*. Euractiv.cz. On-line: (www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/liberalizace-unijni-energetiky-000055).

- ²² *Výsledky českého předsednictví v Radě EU: Evropa bez bariér*. Vláda ČR, červen 2009. On-line: (www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=61212&down=yes).
- ²³ *Turecko kývlo na Nabucco. Kdo ho zaplatí?* Euractiv.cz, 11. 5. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/energetika/clanek/turecko-kyvlo-na-nabucco-kdo-ho-zaplati-005976).
- ²⁴ *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. Vláda ČR, leden 2009. On-line: (www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=6225&down=yes).
- ²⁵ *Transcript of the speech by Mirek Topolánek in the European Parliament*. EU2009.cz. On-line: (www.eu2009.cz/en/news-and-documents/speeches-interviews/mirek-topolankem-in-the-european-parliament-13533/).
- ²⁶ Drulák, Petr (2008): *Česká zahraniční politika mezi internacionalismem a atlantismem*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 396.
- ²⁷ *Schwarzenberg: Viníkem konfliktu v Gaze je Hamás*. iDNES.cz, 4. 1. 2009. On-line: (zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-vinikem-konfliktu-v-gaze-je-hamas-ftp-/domaci.asp?c=A090104_125647_domaci_jte).
- ²⁸ *České předsednictví EU chápe izraelskou akci jako obrannou*. ČT 24, 3. 1. 2009. On-line: (www.ct24.cz/domaci/ceske-predsednictvi-eu/40629-ceske-predsednictvi-eu-chape-izraelskou-akci-jako-obrannou/).
- ²⁹ *Topolánek není pro přerušování jednání o akčním plánu EU-Izrael*. Česká tisková kancelář, 24. 4. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/topolankem-neni-pro-preruseni-jednani-o-akcnim-planu-eu-izrael/373038).
- ³⁰ Beneš, Vít (2010): *A cherished child left out in cold: the Czech Republic and her enlargement priority*. In: Drulák, Petr–Šabič, Zlatko (eds.): *The Czech and Slovenian EU presidencies in a comparative perspective*. Baden-Baden: Nomos (v tisku).
- ³¹ *Schwarzenberg: Slovinsko a Chorvatsko si hraniční spor musejí vyřešit samy*. MZV ČR, 11. 3. 2009. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/z_medii/schwarzenberg_slovinsko_a_chorvatsko_si.html).
- ³² *Rozhovor se zástupcem/pracovníkem MZV ČR*, Praha, 11. 12. 2009; *Výsledky českého předsednictví v Radě EU: Evropa bez bariér*. Vláda ČR, červen 2009. On-line: (www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=61212&down=yes).
- ³³ *Těsnopisecká zpráva z 6. schůze Senátu Parlamentu České republiky*, 6. 5. 2009. On-line: (www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/6384/6384).
- ³⁴ *Füle: Irské záruky jen vysvětlují Lisabonskou smlouvu, nemění ji*. Česká tisková kancelář, 24. 6. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/news/zpravy/irish-guarantees-do-not-change-lisbon-treaty-czech-eu-minister/384594?id=384575).
- ³⁵ Viz Chmel, Marek–Syllová, Jindřiška (2009): *Listina základních práv Evropské unie a česká „výjimka“ z Listiny*. Studie Parlamentního institutu PČR, listopad 2009.
- ³⁶ *Viz Výjimka z listiny práv EU stále budí rozpaky a otázky*. Euroskop.cz, 29. 11. 2009. On-line: (www.euroskop.cz/38/14666/clanek/vyjimka-z-listiny-prav-eu-stale-budi-rozpaky-a-otazky).
- ³⁷ *ÚS právě vyhlásil, že Lisabonská smlouva je v souladu s ústavním pořádkem ČR*. Ústavní soud, 3. 11. 2009. On-line: (www.concourt.cz/clanek/2137).
- ³⁸ *Klaus podepsal Lisabon. Ratifikace smlouvy skončila*. Český rozhlas, 3. 11. 2009. On-line: (www.rozhlas.cz/zpravy/evropskezalezitosti/_zprava/653267).
- ³⁹ *Fischer: Česko vybere eurokomisaře po podzimmích volbách*. Česká tisková kancelář, 16. 6. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesko-vybere-eurokomisare-po-podzimmich-volbach/382833).
- ⁴⁰ *Paroubek s Topolánkem straší ztrátou komisaře, ta ale zřejmě reálná není*. EurActiv.cz, 1. 10. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/paroubek-s-topolankem-strasi-ztratou-ko-misare-ta-ale-realna-neni-006559).
- ⁴¹ *Eurokomisařem se stane bývalý komunista Füle. Špidla se balí*. iHNed.cz, 10. 11. 2009. On-line: (domaci.ihned.cz/c1-39020320-eurokomisarem-se-stane-byvaly-komunista-fule-spidla-se-bali).

- ⁴² Štefan Füle by chtěl v Komisi kromě rozšíření EU či dopravy také energetiku. EurActiv.cz, 13. 11. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/stefan-fle-by-chtel-v-komisi-krome-rozsireni-eu-ci-dopravy-take-energetiku-006744).
- ⁴³ Füle bude komisařem pro rozšíření. EurActiv.cz, 27. 11. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/fle-bude-pry-komisarem-pro-rozsireni-006794).
- ⁴⁴ ODS chce shodu na eurokomisaři, výtky k Vondrovi nechápe. Česká tisková kancelář, 22. 10. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/domov/zpravy/ods-chce-shodu-na-eurokomisari-vytky-k-vondrovi-nechape/404012).
- ⁴⁵ Fischer: ČR podporuje Barrosa jako šéfa EK i po volbách. Česká tisková kancelář, 12. 5. 2009. On-line: (www.financninoviny.cz/tema/zpravy/fischer-cr-podporuje-barrosa-jako-sefa-ek-i-po-volbach/376470).
- ⁴⁶ ČR nemá při výběru „prezidenta“ EU k žádnému z kandidátů výhrady. Česká tisková kancelář, 19. 11. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/cr-nema-pri-vyberu-prezidenta-eu-k-zadnemu-z-kandidatu-vyhrady/408337).
- ⁴⁷ Topolánek: Vláda zveřejní datum přijetí eura 1. listopadu. Česká tisková kancelář, 1. 1. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/czech-govt-will-announce-euro-adoption-date-on-nov-1-pm/352481&id_seznam=5862?id=352453).
- ⁴⁸ Fischer: Rozhodnutí o euru není na mé vládě. Česká tisková kancelář, 12. 5. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/fischer-rozhodnuti-o-euru-neni-na-me-vlade/376477).
- ⁴⁹ Beneš, Vít–Karlas, Jan (2008): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- ⁵⁰ Beneš, Vít–Karlas, Jan (2009): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2008. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- ⁵¹ Výbor pro Evropskou unii. On-line: (www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/).
- ⁵² Král, David–Bartovic, Vladimír–Řiháčková, Věra (2009): *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*.
- ⁵³ Rozhovor se zástupcem/pracovníkem Úřadu vlády ČR, Praha, 13. 1. 2010.
- ⁵⁴ Česká tisková kancelář, 19. 6. 2009.
- ⁵⁵ Rozhovor se zástupcem/pracovníkem Úřadu vlády ČR, Praha, 13. 1. 2010.
- ⁵⁶ Tamtéž.
- ⁵⁷ Viz (www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/jednaci-rad-vlady/jednaci-rad-vlady-26527/).
- ⁵⁸ Rozhovor se zástupcem/pracovníkem MZV ČR, Praha, 11. 12. 2009.
- ⁵⁹ Statut Výboru pro EU. On-line: (www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/).
- ⁶⁰ Rozhovor se zástupcem/pracovníkem Úřadu vlády ČR, Praha, 13. 1. 2010.
- ⁶¹ Tamtéž.
- ⁶² Tamtéž.
- ⁶³ Zpráva o organizační přípravě a průběhu CZ PŘES na MZV, 2009. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Sekretariát pro přípravu předsednictví.
- ⁶⁴ Rozhovor se zástupcem/pracovníkem MZV ČR, Praha, 11. 12. 2009.
- ⁶⁵ Stálé zastoupení České republiky při EU. On-line: (www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/permanent-representation/stale-zastoupeni-8800/).
- ⁶⁶ Projev prezidenta republiky v Evropském parlamentu, 19. 2. 2009. On-line: (www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=5wOBVMWihXZ4).
- ⁶⁷ Fischer rozptýluje spekulace ke Klausovi: Summit EU řídí šéf vlády. Česká tisková kancelář, 12. 5. 2009. On-line: (magazin.ceskenoviny.cz/tema/index_view.php?id=376486).
- ⁶⁸ Klaus: Klíčový červnový summit EU má řídit premiér Fischer. Český rozhlas, 13. 5. 2009. On-line: (www.rozhlas.cz/evropskaunie/zpravodajstvi/_zprava/582202).
- ⁶⁹ Schwarzenberg: Klaus povede českou delegaci na summitu EU-Rusko. Česká tisková kancelář, 27. 3. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/schwarzenberg-klaus-povede-ceskou-delegaci-na-summitu-eu-rusko/367994).

- ⁷⁰ Klaus a Fischer: schůzka ve Špindlerově Mlýně. Týden.cz, 29. 12. 2009. On-line: (www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/politicka-pavlac/klaus-a-fischer-schuzka-ve-spindlerove-mlyne_153460.html).
- ⁷¹ Klaus: Záruky pro Iry by v ČR měl schválit parlament. Česká tisková kancelář, 17. 6. 2009. On-line: (magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/klaus-zaruky-pro-iry-by-v-cr-mel-schvalit-parlament/383183).
- ⁷² Klausův dopis Fischerovi o zárukách EU pro Iry. Česká tisková kancelář, 17. 6. 2009. On-line: (magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/klausuv-dopis-fischerovi-o-zarukach-eu-pro-iry/383204); *Odpověď premiéra Fischera na dopis prezidenta Klause*. Vláda ČR, 17. 6. 2009. On-line: (www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/odpoved-premiera-fischera-na-dopis-prezidenta-klausa-59332/).
- ⁷³ Blíže viz předcházející vydání této publikace.
- ⁷⁴ Viz *Historie projednávání vládního návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (sněmovní tisk 407)*. Dostupná on-line: (www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=407&O=5).
- ⁷⁵ Poslanecká sněmovna schválila Lisabonskou smlouvu. Euractiv.cz, 18. 2. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/poslanecka-snemovna-schvalila-lisabonskou-smlouvu-005637).
- ⁷⁶ Usnesení Výboru pro evropské záležitosti č. 376 k vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 13. 2. 2009. On-line: (www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=407&ct1=7); viz též *Sněmovna schválila Lisabonskou smlouvu, pojistila Benešovy dekrety*. iDNES.cz, 18. 2. 2009. On-line: (zpravy.idnes.cz/snemovna-schvalila-lisabonskou-smlouvu-pojistila-benesovy-dekrety-1ip/domaci.asp?c=A090218_082516_domaci_jw).
- ⁷⁷ Viz *Monitoring vývoje událostí v EU 21. 4.–20. 5. 2009*. Senát, Jiří Georgiev. On-line: (www.euroskop.cz/8463/12793/clanek/monitoring-vyvoje-udalosti-v-eu-21-4-20-5-2009/).
- ⁷⁸ Braun, Mats (2008): *Institucionální otázky*. In: Karlas, Jan (ed.): op. cit.
- ⁷⁹ *Těsnopisecká zpráva z 6. schůze Senátu Parlamentu České republiky*, 6. 5. 2009. On-line: (www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/6384/6384).
- ⁸⁰ Viz *Historie novely zákona o jednacích řádech Poslanecké sněmovny a Senátu (sněmovní tisk 742)*, dostupná on-line: (www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=742); viz též *Změny parlamentních pravidel k Lisabonské smlouvě dají poslanci*. Česká tisková kancelář, 12. 2. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/eu/zpravy/zmeny-parlamentnich-pravidel-k-lisabonske-smlouve-daji-poslanci/360003&id_seznam=); *Sněmovna schválila zavedení vázaného mandátu vlády*. Česká tisková kancelář, 19. 3. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/snemovna-schvalila-zavedeni-vazaneho-mandatu-vlady/366444).
- ⁸¹ *Sněmovna potvrdila nové předsedy tří sněmovních výborů*. Česká tisková kancelář, 3. 4. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/snemovna-potvrdila-nove-predsedy-tri-snemovnich-vyboru/369181).
- ⁸² *XLI. konference výborů pro evropské záležitosti parlamentů EU (COSAC) II*. Tiskový odbor PSP ČR, 13. 5. 2009. On-line: (www.parliament.cz/czpres2009/tiskove-zpravy/?t=2&id=65).
- ⁸³ *Lisabonskou smlouvu by Senát mohl projednávat v květnu*. Česká tisková kancelář, 24. 2. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/eu/zpravy/lisabonskou-smlouvu-by-senat-mohl-projednavat-v-kvetnu/362322).
- ⁸⁴ Viz *Historie projednávání vládního návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (senátní tisk č. 181)*. On-line: (www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?action=detail&value=2200).
- ⁸⁵ *Senátoři mají obavy o osud zákona o vztazích se sněmovnou*. Česká tisková kancelář, 28. 1. 2009.
- ⁸⁶ *Viz Ústavní komisi uspokojil nálezu soudu k Lisabonské smlouvě*. Česká tisková kancelář, 22. 1. 2009.

- ⁸⁷ *Změny parlamentních pravidel k Lisabonské smlouvě dají poslanci*. Česká tisková kancelář, 12. 2. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/eu/zpravy/zmeny-parlamentnich-pravidel-k-lisabonske-smlouve-daji-poslanci/360003&id_seznam=).
- ⁸⁸ *Usnesení Senátu č. 154 k vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vysovení souhlasu s ratifikací Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (senátní tisk č. 181)*, 6. 5. 2009. On-line: (www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=51825).
- ⁸⁹ *Co je podstatou senátorské stížnosti na vázaný mandát*. Jiří Oberfalzer, 17. 9. 2009. On-line: (www.oberfalzer.cz/novinky/co-je-podstatou-senatorske-stiznosti-na-vazany-mandat/).
- ⁹⁰ ÚS odmítl návrh skupiny senátorů na zrušení ustanovení jednacích řádů obou komor upravujících tzv. vázaný mandát pro rozhodování v evr. orgánech. Ústavní soud, 6. 10. 2009. On-line: (www.usoud.cz/scripts/detail.php?id=784).
- ⁹¹ Viz loňské vydání této publikace.
- ⁹² ÚS právě vyhlásil, že Lisabonská smlouva je v souladu s ústavním pořádkem ČR. Ústavní soud, 3. 11. 2009. On-line: (www.concourtf.cz/clanek/2137).
- ⁹³ *Podnikatelé ze 45 zemí vyzvali vládu k realizaci 6 klíčových kroků k zlepšení konkurenceschopnosti*. BusinessInfo.cz, 15. 5. 2009. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/clanek/kveten-2009/eurochambers-vyzva-narodnim-vladam/1001775/53101/).
- ⁹⁴ *Eurochambres: Evropské směrnice a normy stály podniky bilion eur*. Česká tisková kancelář, 27. 5. 2009. On-line: (magazin.ceskenoviny.cz/tema/index_view.php?id=379209&id_seznam=10698).
- ⁹⁵ *Přes 400 evropských podnikatelů bude v Praze řešit krizi*. Česká tisková kancelář, 12. 5. 2009. On-line: (magazin.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/pres-400-evropskych-podnikatelu-bude-v-praze-resit-krizi/376554&id_seznam=18309).
- ⁹⁶ *Eurochambres: Evropské směrnice a normy stály podniky bilion eur*, op. cit.; Průzkum HK: *Legislativa EU škodí v podnikání skoro polovině firem*. Česká tisková kancelář, 8. 6. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/eu/parlament/zpravy/pruzkum-hk-legislativa-eu-skodi-v-podnikani-skoro-polovine-firem/381448&id_seznam=).
- ⁹⁷ *European Urban Day*. Svaz měst a obcí, 12. 2. 2009. On-line: (www.smocr.cz/cinnost/regionalni-rozvoj/european-urban-day.aspx); *Šéf SMO: Města by měla mít větší možnost nakládat s peněží EU*. Česká tisková kancelář, 6. 2. 2009.
- ⁹⁸ *Desítky vědců vyzvaly senátory ke schválení Lisabonské smlouvy*. Česká tisková kancelář, 28. 4. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/zpravy/desitky-vedcu-vyzvaly-senatory-ke-schvaleni-lisabonske-smlouvy/373871&id_seznam=).
- ⁹⁹ *Projev Václava Havla v Evropském parlamentu k 20. výročí pádu opony*, 11. 11. 2009. On-line: (www.evropsky-parlament.cz/view/cs/press-release/pr-2009/pr-2009-November/pr-2009-Nov-8.html).
- ¹⁰⁰ Viz např. Král, David–Bartovic, Vladimír–Řiháčková, Věra (2009): *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*.
- ¹⁰¹ Viz např. Česká tisková kancelář, 2. 1. 2009.
- ¹⁰² Pro přehled deníků viz např. Česká tisková kancelář, 2. 1. 2009.
- ¹⁰³ Viz např. Česká tisková kancelář, 23. 4. 2009.
- ¹⁰⁴ Česká tisková kancelář, 19. 2. 2009.
- ¹⁰⁵ Česká tisková kancelář, 25. 3. 2009.
- ¹⁰⁶ *Topolánek slovy o cestě do pekel vyvolal nevoli v USA*. On-line: (www.novinky.cz/zahranicni/evropa/164819-topolank-slovy-o-ceste-do-pek-el-vyvolal-nevoli-v-usa.html).
- ¹⁰⁷ Česká tisková kancelář, 19. 1. 2009.
- ¹⁰⁸ Drulák, Petr (2009): *Entropa – český pohled na Evropu*. Mezinárodní politika, 2/2009, s. 33–35.
- ¹⁰⁹ Viz např. *Senát se přel o Lisabon: Mít krále, potíže s hlavou státu by nám nenastaly*, 5. 11. 2009. On-line: (domaci.ihned.cz/c1-38953200-senat-se-prel-o-lisabon-mit-krale-potize-s-hlavou-statu-by-nam-nenastaly).
- ¹¹⁰ Například *Otázky Václava Moravce Speciál*, 2. 6. 2009. On-line: (www.ceskatelevize.cz/program/409231100292001-otazky-vaclava-moravce-special-2-6-2009.html).

- ¹¹¹ Drulák, Petr (2001): *Tschechien: Streit um Europa*. In: Timmermann, Heiner (ed.): *Eine Verfassung für die Europäische Union*, s. 257–264. Opladen: Leske–Budrich; Drulák, Petr–Beneš, Vít (2008): *České metafory Evropy: Havel vs. Klaus*. In: Novák, Miroslav–Brunclík, Miloš (eds.): *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán.
- ¹¹² *V reakci na rozhodnutí Senátu o Lisabonu vystupuje Páralová z ODS*. Česká tisková kancelář, 6. 5. 2009. On-line: (www.ceskenoviny.cz/news/zpravy/czech-deputy-leaves-party-in-protest-against-eu-treaty-passage/375540?id=375523).
- ¹¹³ Hanley, Seán (2004): *A Nation of Sceptics? The Czech EU Accession Referendum of 13–14 June 2003*. West European Politics, 4/2004, s. 691–715; Kopecký, Petr (2004): *An Awkward Newcomer? EU Enlargement and Euroscepticism in the Czech Republic*. In: Harmsen, Robert–Spiering, Menno (eds.): *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, s. 225–245. Amsterdam and New York: Rodopi; Kopecký, Petr (2004): *Mass Attitudes towards the European Union in the Czech and Slovak Republics*. Příspěvek na the Public Opinion about the EU in East-Central Europe, University of Indiana, Bloomington, 2.–3. 4. 2004.
- ¹¹⁴ *Brilantní i útočný, hodnotí politici Klausův projev*. Topolánek ho neslyšel. iDNES.cz, 19. 2. 2009. On-line: (zpravy.idnes.cz/brilantni-i-utocny-hodnoti-politici-klausuv-projev-topolank-ho-neslysel-1tk-/domaci.asp?c=A090219_124512_domaci_klu).
- ¹¹⁵ *Topolánek: Za pádem vlády stojí Klaus a Bém*. Novinky.cz, 25. 3. 2009. On-line: (www.novinky.cz/domaci/164818-topolank-za-padem-vlady-stoji-klaus-a-bem.html).
- ¹¹⁶ Pro hodnocení českého předsednictví v Radě EU viz též Kaniok, Petr–Smekal, Hubert (2010): *České předsednictví v Radě EU: politický standard, mediální katastrofa*. Politologický časopis, 1/2010, s. 39–59; Karlas, Jan–Beneš, Vít (2010): *The Czech Presidency*. Journal of Common Market Studies, 48 (v tisku); Kratochvíl, Petr–Beneš, Vít (2009): *(Tschechischer) Stolz und (bestätigte) Vorurteile. Eine Bilanz der tschechischen EU-Ratspräsidentschaft*. Integration, 4/2009, s. 361–371; Král, David–Bartovic, Vladimír–Řiháčková, Věra (2009): *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies; Drulák, Petr–Šabič, Zlatko (eds.) (2010): *The Czech and Slovenian EU presidencies in a comparative perspective*. Baden-Baden: Nomos (v tisku).
- ¹¹⁷ Viz např. *Prioritní oblasti předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v prvním pololetí roku 2009*. Vláda ČR, 10. 10. 2007.
- ¹¹⁸ *Prioritní oblasti předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v prvním pololetí roku 2009*. Vláda ČR, 10. 10. 2007.
- ¹¹⁹ Viz např. Kratochvíl, Petr–Beneš, Vít (2009): op. cit., nebo rozhovor s bruselským zpravodajem týdeníku *The Economist*. *David Rennie: Brusel je nejchytřejší vesnice na světě*. Respekt, 27. 7.–2. 8. 2009. On-line: (www.euroskop.cz/8801/13060/clanek/david-rennie-brusel-je-nejchytrejsi-vesni-ce-na-svete/).